

Principii, vulnerabilitate și intervenție în implementarea politicilor sociale pentru romi

Abstract: *For the specialists in the field of community social assistance, this article provides a relevant analysis for the implementation of social policy promoted at the central level. This relevance emerges from its integratory function. It attempts to integrate the practical in the broader context of social policy theory, thereby facilitating this stage of implementation. This article connects the studies in the field of social policy focused on principles and types of vulnerabilities, correlated with the third stage of development in the practice of social assistance (the reactive transition stage). Its goal is to emphasize the potential risks of the rupture between the theory of Roma-oriented social policy and its implementation, with a focus on the practical approach. Another goal of the article is to advocate the need for specialisation of the human resources involved in social policy implementation, with a direct implication for the issue of practical outcomes in the educational process.*

Keywords: *vulnerability; assistential practice; report; implementation; efficiency; specialisation; social service.*

„Politica socială este, sau ar trebui să fie, un răspuns la problemele sociale ale unei anumite comunități, respectiv ale anumitor grupuri expuse în mai mare măsură diferitelor riscuri¹⁻².”

Această definiție a politicilor sociale este folosită ca pivot central în structurarea acestui articol, ea având capacitatea de a oferi contextul de relaționare cu dimensiunea implementării, cu funcțiile practicianului și, de asemenea, de a preciza premisele abordării celei de-a treia etape a politicilor sociale, așa cum au fost enumerate de Zamfir³.

Barker menționează în „The Social Work Dictionary”⁴ că printre politicile cu relevanță deosebită pentru asistența socială se numără planurile și programele guvernamentale în domeniul protecției

sociale, al securității economice, al educației, al justiției penale și asistenței medicale. Astfel, în promovarea politicilor sociale pentru romi (ex: Strategia de îmbunătățire a situației romilor) se propune o structurare subordonată cu precădere dimensiunii implementării. Această dimensiune este strâns legată de raportul serviciu social - prestație socială, fiind în relație directă cu eșecul sau succesul unei politici sociale.

Arsu Alin

drd SNSPA

(alinpower@yahoo.com)

De menționat că acest raport este expresia practică a intervenției în asistența socială comunitară, prin el fiind corelate activitățile specifice de formare a unui context de viață securizant, care, la rândul său, să permită creșterea calității vieții grupurilor vulnerabile.

În studiile actuale (ex: studiul proiectului „FemRom”⁵) se evidențiază o abordare sectorială, dispartată a problematicii romilor, o abordare unitară a situației fiind încă un deziderat în așteptare. Din această perspectivă este important să abordăm succint și nivelurile de intervenție în practica generală a asistenței sociale. Această abordare este necesară deoarece în problematica romă se dorește intervenția pe cel puțin patru niveluri și anume: intervenția la micronivel (indivizi, familie, grupuri mici), intervenția la nivel intermediar (organizații și grupuri formale), intervenția la macronivel (comunități și societăți) și intervenția asupra profesiei. Această multinivelare propusă de Krogsrud Miley, Michael O'Melia și Brenda Dubois⁶ evidențiază gradul de cuprindere al palierului de implementare pentru politicile sociale. Din acest motiv, acest articol se centrează pe primul dintre cele patru niveluri de intervenție, cel al intervenției la nivel micro, acolo unde acțiunea asistentului social se bazează în principal pe relația dintre serviciu social (oferit în context guvernamental sau neguvernamental) și prestație socială.

Competență multiculturală și principiile intervenției în palierul implementării

În teoria politicilor sociale, palierul de implementare este tratat ca dimensiune subînțeleasă, abordarea sa fiind de cele mai multe ori lăsată în sarcina practicienilor din asistență socială. Implementarea este, în acest caz, influențată major de gradul de specializare al resursei umane implicate în structurarea ofertei de servicii. În această situație, devin foarte importante valorile și scopurile asistenței sociale, fiind promovate astfel concepte, precum: demnitatea umană, justiția socială și orientarea către scop. Fără a minimaliza importanța valorilor și scopurilor, *evaluarea* rămâne coordonată principală în ceea ce privește raportul serviciu social - prestație socială.

Procesul evaluării politicilor sociale pentru romi, din perspectiva raportului ss - ps, este influențat decisiv de *competența multiculturală*. Autorii Lee și Greene⁷ fac distincție între competența culturală și sensibilitatea culturală, pe de o parte și practica asistențială multiculturală, pe de alta parte. Aceiași autori evidențiază că această competență culturală se structurează în imaginea pe care o are asistentul social despre conceptul de dezvoltare, centrându-se pe un anumit grup cultural, în scopul formulării unor concepte și tehnici specifice culturii. Sensibilitatea culturală este prezentată ca fiind în strânsă legătură cu sistemul de valori al actorului implicat în oferta de servicii de asistență socială. Ca atare, o abordare competentă a relației serviciu social - prestație socială „trebuie să țină cont de experiența pe care o are practicianul cu persoane diferite din punct de vedere cultural”⁸. În lumina celor mai sus menționate, este necesar să subliniem o serie de valori și principii practice fundamentale în păstrarea unei intervenții subordonate principiului coerenței. Dubois și Miley⁹ menționează că „valorile modelează la nivel abstract modul de gândire al asistenților sociali și le direcționează în mod concret acțiunile prin prisma principiilor practicii asistențiale”. O serie de autori au identificat următoarele principii: acceptarea, individualizarea, toleranța, obiectivitatea, autodeterminarea, accesul la servicii, confidențialitatea și răspunderea. În ceea ce privește relaționarea principiilor practicii asistențiale cu etapele politicii sociale românești, așa cum au fost identificate de către

Zamfir¹⁰ - etapa reparatorie, etapa de construcție a unui cadru legislativ, etapa de tranziție reactivă - trebuie menționate anumite aspecte. Pe de o parte, orientarea reparatorie presupune asigurarea unor reparații morale și culturale, necesare în urma politicilor agresive din perioada comunistă, politici care au urmărit uniformizarea populației. Prin această uniformizare, dimensiunea culturală a comunităților de romi a suferit, mulți dintre ei fiind supuși unui proces de asimilare. Pe de altă parte, celelalte două etape care au presupus întărirea contextului legislativ și formularea unor reacții în concordanță cu problematica comunităților rome, și-au pus în egală măsură amprenta în procesul de combatere a efectelor asimilării. În practica asistenței sociale este necesar ca în aplicarea principiilor enumerate mai sus, să se țină cont de efectele procesului de asimilare, având în vedere că acesta a presupus o adaptare forțată a unor grupuri la un mod de viață diferit de cel tradițional. Această adaptare forțată a dus la interiorizarea unor comportamente specifice de relaționare cu autoritățile (organizații) răspunzătoare de promovarea ofertei de servicii sociale, comportamente de care în practica asistenței sociale trebuie să se țină cont. În concordanță cu obiectivele prezentului articol, subliniem că etapa legislativă și reactivă a politicilor sociale servesc cel mai bine structurării relației dintre teoria politicilor sociale și practica implementării acestora. Astfel, *principiul acceptării* se referă la acțiunea asistentului social de a privi pozitiv și de a accepta resursele comunităților sau grupurilor în care intervine. Comportamentele născute în raport cu procesul asimilării, forțează comunitatea afectată să protejeze *resursa etnică* față de practicianul implicat în intervenție. Asistentul social trebuie să scoată în evidență valori personale, cu potență în activarea resurselor etnice, acceptarea fiind, ca atare, un principiu subordonat raportului valoare personală - resursă comunitară. Important este a nu se confunda acceptarea cu opera de caritate, întrucât aceasta din urmă nu implică necesități critice. Această diferențiere a fost promovată de Tillich¹¹. Etapa de construcție legislativă a încercat, cu mai mult sau mai puțin succes, să coordoneze reacția la nivelul implementării, făcând astfel posibilă afirmarea principiului acceptării în munca asistențială. În sprijinul acestei afirmații, facem trimitere la specificațiile din legea asistenței sociale, promovată în luna decembrie a anului 2011.

Un alt principiu, acela al *individualizării*, se afirmă prin evidențierea caracteristicilor unice și distinctive ale fiecărui client. Din acest punct de vedere, se conturează legătura cu dimensiunea multinivelară promovată în partea de început (micronivelul). În același timp, așa cum subliniază Biestek¹², indivizii trebuie tratați nu doar ca o persoană, ci ca o persoană diferită de ceilalți. Această unicitate poate fi afectată pe perioade îndelungate de asimilare, aparând raportări la majoritate, de genul "toți romii sunt la fel". Practicianul, încă o dată, trebuie să trateze și să abordeze problematica romă, ținând cont de etapa de construcție legislativă și de etapa de reacție efectivă, promovate la nivelul politicilor sociale. Aceste etape, prin atributul implementării, obligă la inducerea unei stări de activare a individualității, atât de necesară evidențierii tezaurului etnic personal.

Un principiu esențial în evaluarea instrumentarului specific intervenției este cel al toleranței. Acest principiu, parcă mai mult ca celelalte, forțează practicianul să aducă dimensiunea personală în planul relaționării cu clientul. În ceea ce privește etapa reactivă a politicilor sociale, trebuie ținut cont de faptul că „asistenții sociali filtrează inevitabil informațiile pe care le obțin despre clienți, prin propriile filtre de valori profesionale și personale”¹³. Din acest motiv, deficitul de resursă umană specializată (asistenții sociali) cu grad ridicat de toleranță în comunitățile de romi, influențează informația colectată, ne-

cesară formulării unor noi etape de reacție la problematica socială romă. În același timp, un practician cu un grad ridicat de toleranță, înțelege necesitatea filtrării informației colectate prin sistemul de valori al grupului respectiv, acest lucru însemnând pentru politica socială un câștig în forma unor informații veridice despre nevoile și trebuințele grupurilor. De asemenea, acest tip de filtrare, pe care îl permite toleranța, facilitează procesul decizional, beneficiarul folosind propriile valori și atitudini în ceea ce privește un comportament proactiv. Această ultimă remarcă este strâns legată de dimensiunea practicii efective, de relația față în față a asistentului social cu potențialii săi clienți.

Așa cum Krogsrud Miley, O'Melia și Dubois¹⁴ remarcă, există o strânsă legătură între obiectivitate, individualizare și toleranță, practicienii obiectivi neamestecându-și sentimentele personale cu situația clientului. De acest tip de relaționare trebuie să se țină cont în momentul dezvoltării unor politici active, în vederea îmbunătățirii stării sociale a romilor. Coroborarea unor politici sociale obiective, cel puțin din perspectiva nevoilor grupurilor țintă, cu acțiunea precisă din perspectiva intervenției în câmpul asistențial, se află la originea structurării unui raport serviciu social - prestație socială, în concordanță cu obiectivele identificate atât în plan legislativ, cât și în dimensiune psihosocială. Prin politică socială obiectivă - cel puțin în raport cu nevoile grupului țintă - se înțelege identificarea corectă a necesităților. Acțiunea precisă, din perspectiva intervenției în câmpul asistențial, face referire la claritatea selecției instrumentelor utilizate în elaborarea seturilor de activități necesare demersurilor de incluziune, atât pentru indivizi, cât și pentru grupurile defavorizate. Alternarea dintre politicile centrate pe nevoi și acțiunea precisă, din perspectiva intervenției în câmpul asistențial, întărește palierul de intervenții. Câmpul asistențial este strâns legat de ceea ce specialiștii numesc spațiu precar. Acest spațiu precar este interpretat subiectiv, dezvoltarea statelor influențând major acest concept. Cu alte cuvinte, ceea ce este precar într-un stat, nu este precar în altul. Un bun exemplu în acest sens, este dat de prestațiile sociale oferite în vestul Europei, ele fiind substanțiale și în raport cu dificultățile existente într-un spațiu social precar, spre deosebire de țările din estul Europei (exemplu România) unde venitul minim garantat, cu siguranță nu poate acoperi aceste dificultăți. Evidențierea spațiului social precar face trimitere către conceptul de marginalizare, concept care, la rândul său, relaționează fundamental cu raportul integrare - excludere. Acest raport este specific individualismului comunitar, așa cum menționează Neamțu¹⁵. Pentru a evita riscul de a intra într-o abordare filozofică, ne vom rezuma doar la aspectul explicativ de mai sus.

Revenind la principiile practicii asistențiale, identificăm *autodeterminarea* ca noțiune prin care se promovează libertatea alegerii. A treia etapă a politicilor sociale este susținută în special de finalitățile promovate în formă autodeterminată, existând potențial în realizarea unor economii privitoare la cheltuielile bugetare, mai precis, o decizie întreprinsă de un grup vulnerabil, sub imperiul principiului autodeterminării, induce o claritate a nevoilor existente, alocarea de resurse fiind punctuală și în concordanță cu necesitățile relevante. Practicienii care promovează autodeterminarea, activează resursele și extind oportunitățile. Extinderea acestora este un obiectiv central în politicile sociale, evidențindu-se astfel, încă o dată, importanța activității asistentului social în palierul implementării.

În cele ce urmează, vom aborda una din cele mai spinoase relaționări dintre politica socială și spectrul implementării. Krogsrud Miley, O'Melia și Dubois¹⁶ afirmă că, în absența opțiunilor și resurselor, oamenii sunt lipsiți de putere. Clienții au nevoie de oportunități și alternative, acestea garantând accesul la participarea socială, care permite introducerea

noțiunii de funcționalitate, înțelegând prin aceasta capacitatea individului de a fi perceput ca util de societate. Politicile sociale pentru romi sunt direct afectate de problematica finanțării. Ca atare, activitățile practicianului, subordonate identificării unor resurse, atât financiare, cât și de alt tip, devin extensii ale demersurilor de rezolvare a alocării fondurilor.

Răspunderea este un principiu care promovează, printre altele, familiarizarea continuă a practicianului în contextul legislativ, cu politicile din legislația națională. Această aliniere, promovată de principiul răspunderii, sprijină sistemul de implementare a politicilor sociale pentru romi.

În cele ce urmează, este important să enumerăm o serie de principii, precum conflictualitatea valorii în practică, interrelaționarea dintre valori și resurse personale, utilizarea efectivă a personalității în intervenție, precum și dezvoltarea conștiinței de sine în raport cu beneficiile acestei dezvoltări. Toate aceste principii delimitează o arie profund personală a practicianului, politicile sociale fiind influențate în subsidiar de acestea, însă formularea influenței respective, în prezent, nu relevă substanțial esențialitatea corelării cu teoria politicilor sociale.

Observăm totuși necesitatea sublinierii unor lămuriri în ceea ce privește tipologia vulnerabilității în acțiunea socială. Max Weber, citat în Lallement¹⁷ consideră acțiunea socială ca „fiind un comportament uman în care semnificația obiectivă a unui actor social este elaborată în funcție de comportamentul celorlalți și este orientată relațional.” Devine astfel evidentă interpretarea acționalistă a relației dintre practician, identificat în forma unui actor social și ceilalți, în forma unor grupuri vulnerabile. Ca atare, vom enumera câteva tipuri de vulnerabilitate socială, evident în latură pragmatică, așa cum au fost menționate de Raymond Boudon¹⁸: *vulnerabilitatea utilitaristă*, delimitată ca fiind situația în care individul/grupul nu sesizează propriul interes sau acțiunile pe care le întreprinde nu sunt adaptate acestuia; *vulnerabilitatea teleologică*, ca situație generată fie de faptul că mijloacele nu sunt adecvate atingerii scopului propus, fie de faptul că acesta nu este adecvat resurselor disponibile; *vulnerabilitatea axiologică*, ca situație ce caracterizează individul/grupul care nu poate desfașura o acțiune deoarece principiul normativ nu este în concordanță cu credințele proprii, sau sistemul de valori personale nu este compatibil cu cel al sistemului societal; *vulnerabilitatea tradițională*, cazul în care individul/grupul acționează în virtutea obișnuinței sau starea de pasivitate socială se transmite din cauza influenței mediului; *vulnerabilitatea cognitivă*, ca situație în care se găsește individul/grupul, generată de existența unei teorii eficiente sau de faptul că individul nu crede într-o teorie deja verificată.

În comportamentul beneficiarilor de servicii sociale există concepția conform căreia clientul caută sprijinul serviciilor sociale, considerând că acest lucru i se cuvine pentru că societatea, la rândul ei, crede el, nu-i oferă nicio șansă. Această explicație este strâns legată de definirea vulnerabilității utilitariste, clientul subminându-și propriul interes, nefiind în situația de a-și identifica și elabora planuri, pe care să le considere generatoare de bunăstare.

Politicile sociale și în special etapa reactivă a acestora, trebuie să țină cont de efectele lipsei de bunăstare pe termen lung. Comunitățile de romi, după o perioadă îndelungată de asimilare forțată, au trecut prin dificultățile specifice tranziției sau prin dificultățile actualei crize, situație în care planurile de acțiune cuprinse în politicile specifice nu iau în calcul acest tip de vulnerabilitate, plecând de la premiza ca cei mai mulți dintre ei consideră că societatea oferă o șansă. Atare condiții, practicianul, în contextul implementării politicilor

se regăsește în situația de a nu reuși să stabilească planuri de acțiune în concordanță cu obiectivele enumerate în politicile sociale. Această discrepanță dintre obiectivele stabilite în planurile de intervenție și strategia politicilor sociale specifice, devine evidentă în mărunțul progres pe care l-au înregistrat politicile din domeniu. Un alt efect al acestui tip de vulnerabilitate este centrarea pe „aici și acum”, lipsa interesului propriu conducându-i pe clienți la percepția deformată a timpului. Așa cum remarcă și Cojocaru¹⁹, „pentru persoanele vulnerabile, șase luni este totuna cu un an sau doi”. În aceste condiții, evaluarea efectelor politicilor sociale și prin extensie, efectul serviciilor sociale, sunt dificil de realizat, schimbările la nivelul „firului de iarbă” sunt greu cuantificabile.

Privitor la vulnerabilitatea teleologică, trebuie readus în discuție raportul dintre mijloacele disponibile și mijloacele necesare. Acest tip de vulnerabilitate ne prezintă un client care își propune un scop ce nu poate fi atins cu mijloacele disponibile, însă politicile sociale pot oferi resurse organizaționale necesare recuperării decalajului apărut în formularea planului, la nivelul clientului. Starea de vulnerabilitate, în contextul neîndeplinirii obiectivelor de către practician, face ca ea să fie păstrată deliberat de către client. Asistentul social, în lipsa unor resurse coerente de intervenție, se regăsește în situația de a avea cazuri deschise pe perioade îndelungate, încă o dată, procesul implementării fiind îngreunat. Acest tip de vulnerabilitate pare să fie cel mai important în combaterea unor efecte negative în aplicabilitatea politicilor sociale, precum dependența, ea fiind răspunzătoare de o stare de pasivitate socială a clienților, stare care întărește dependența față de serviciile sociale primite. Această stare este menținută de faptul că soluțiile dorite sunt într-o continuă așteptare. Cum acest tip de vulnerabilitate aduce în discuție importanța resurselor, atât din perspectiva politicilor sociale, cât și din perspectiva beneficiarului de servicii sociale, menționăm că prin raportul serviciu social - prestație socială se redescoperă valențe în eficientizarea răspunsului mediului social, la soluțiile propuse în organizațiile cu rol de implementare. Aceste valențe fac referire la răspunsul societății civile vis a vis de un grup vulnerabil, în cazul nostru de cel al comunităților rome, adică folosirea coerentă în plan guvernamental al raportului serviciu social - prestație socială poate, indirect sau direct, să activeze resurse încă nevalorificate.

Acțiunea în detrimentul propriului interes poate fi legată și de raportarea la o dimensiune valorică diferită de câmpul social în care se manifestă clientul, în această situație vorbind despre vulnerabilitate axiologică.

Bourdieu²⁰ definește câmpul social ca „un sistem specific de relații obiective (alianță sau conflict) localizate în timp și spațiu, între poziții diferențiate, socialmente definite și instituite cu o mare independență față de existența fizică a agenților (câmp religios, economic, științific, artistic)”.

Definirea câmpului social este importantă pentru a înțelege vulnerabilitatea axiologică, ea fiind întâlnită la persoanele care acționează în virtutea unui principiu incompatibil cu valorile unui câmp social în care acționează. Acest tip de vulnerabilitate este întâlnit în discursurile publice care promovează diferența de raportare a minoritarilor la valorile majoritare, anumiți practicieni identificând în această vulnerabilitate o piedică în calea incluziunii. Vulnerabilitatea axiologică poate induce o falsă evaluare în ceea ce privește discursul despre incluziune și asimilare. Acestea sunt noțiuni care pot fi relaționate cu dimensiunea mai sus evocată, cea a multiculturalității, care presupune o adaptare la social, cu menținerea atributelor specifice culturii din care potențialii clienți fac parte. În plan intervențional, cele menționate apar în forma în care individul acționează pentru că

așa trebuie, fără a transforma, așa cum menționează Ștefan Cojocaru, acest „trebuie” într-un imperativ personal. Raportarea acestui tip de vulnerabilitate la etapa reactivă a politicilor sociale, cea în care ne regăsim în această perioadă, induce structurarea de soluții, cu accent pe morfologia grupurilor cu risc de marginalizare. Asemenea soluții nu sunt noi în practica asistenței sociale, însă multitudinea evaluărilor negative de care au beneficiat politicile sociale promovate pentru comunitățile de romi (vezi raportul „No data, no progress” sau „Decade watch”) poate fi legată și de neînțelegerea acestui tip de vulnerabilitate.

În practica asistenței sociale se identifică indivizi cu potențial neactivat, de depășire a unor condiționări specifice habitatului în care se dezvoltă, referindu-ne în acest caz la vulnerabilitatea tradițională. Această condiționare este promovată de Bordieu, tot el definind habitatul ca „ansamblu de dispoziții de acțiune, percepție, simți într-o manieră determinată”. Lipsa accesului la educație facilitează întărirea acestui tip de vulnerabilitate, situație în care eșecul politicilor sociale în comunitățile de romi, în ceea ce privește educația, devine premiză pentru fixarea acestui tip de vulnerabilitate. Coroborarea potențialului de eșec al politicii sociale cu lipsa unei resurse umane specializate implicate în combaterea acestui tip de vulnerabilitate, facilitează elaborarea unei rețete perfecte pentru promovarea excluziunii sociale.

Vulnerabilitatea cognitivă este ultima dintre cele 5 tipuri de vulnerabilități. Ea este extrem de vizibilă în palierul de implementare, în special în perioadele de criză, dar nu numai. Acest tip de vulnerabilitate se prezintă sub forma unei alternanțe între inacțiunea în baza unei teorii și acțiunea conform unor teorii în care clienții nu cred. În sprijinul acestor afirmații, identificăm raportări ale clienților, de genul „este imposibil să-ți găsești de lucru/ nu caut pentru că nu găsesc”²¹.

Enumerarea acestor tipuri de vulnerabilități încearcă să structureze o imagine asupra eficientizării serviciilor sociale și, prin extensie, să aducă în discuție importanța calificării practicienilor. Specializarea resursei umane devine astfel o condiție fundamentală pentru eficientizarea acțiunii de implementare a politicilor sociale pentru romi. Relația serviciu social - prestație socială este poate cea mai apropiată, ca instrument, de practicianul care dorește să combată vulnerabilitatea la nivelul grupurilor defavorizate. Clienții serviciilor sociale sunt, de cele mai multe ori, încadrați într-unul din aceste tipuri de vulnerabilitate. De aceea, este important ca evaluarea politicilor sociale să fie făcută pe baza unui răspuns real la nivelul comunităților aflate în situație de dificultate, evitându-se sau diminuându-se, pe cât posibil, apariția dependenței în contextul acțiunii asistentului social.

Funcție și rol - o scurtă sinteză a raportului specializare-implementare

Subordonând raportarea etapei reacționiste a politicilor sociale la principiile practicii asistențiale și la tipologia vulnerabilităților, s-a încercat stabilirea unui vector de dezvoltare a politicilor promovate, această dezvoltare fiind strâns legată de relația palierului teoretic cu cel practic. Astfel, principiile și tipurile de vulnerabilitate ar trebui să devină coordonate principale în structurarea unei viziuni pentru cei care doresc să evalueze impactul diferitelor politici. Cu alte cuvinte, identificăm două întrebări: „sunt principiile practicii asistențiale respectate de către practicienii implicați în implementarea politicilor sociale?” și „politicile sociale țin cont de structura vulnerabilității în comunitățile de romi?”

Răspunsul la aceste întrebări poate fi dat prin înțelegerea atât de mult enumeratei relații dintre serviciul social și prestația socială. Menționarea repetată a raportului de-a lungul acestui articol, vrea să inducă ideea că succesul politicilor sociale poate fi promovat și printr-o radiografiere la nivel micro a resursei umane, implicate în actul asistențial. De aceea, vom aborda în continuare, felul în care finalitatea parcursului educațional influențează răspunsul potențialului practician la dificultăți legate de vulnerabilitate sau de asumarea unor principii.

Una din funcțiile parcursului educațional ar trebui să fie formarea continuă de resurse umane și de asemenea, evaluarea și reevaluarea prin prisma rezultatelor obținute de specialistul practician. Din nefericire, observăm penuria de date statistice relevante în ceea ce privește monitorizarea rezultatelor acestor practicieni, numărul de specialiști formați în domeniul asistenței sociale, în continuare neregăsindu-se suficient în dimensiunea implementării. Un indicator al acestei deficiențe este apariția unor meserii complementare precum mediatorul școlar și mediatorul sanitar. Logica existenței acestor meserii este una coerentă, ele fiind utile în implementarea politicilor sociale, prin asumarea de roluri și funcții specifice muncii asistentului social. Pentru a evidenția această suprapunere, Krogsrud Miley, O'Melia și Dubois²² enumeră o serie de funcții și roluri proprii asistentului social. Cele două tipuri de mediatori au funcții de consultanță, management și educație, ca de altfel și asistentul social, toți trei fiind mobilizatori, facilitatori și planificatori în același timp. Din perspectiva funcției de management al resurselor, toate cele trei meserii au roluri de broker, mediator, activist, catalizator. În ceea ce privește funcția educației, apare o ușoară diferențiere, rolurile acestei funcții fiind general specifice, de profesor, instructor, informator și cercetător. Intervenția coerentă pe palierul de implementare a politicilor sociale, necesită o clarificare a rolurilor și funcțiilor acestor meserii, pentru a se evita suprapunerea. De obicei, mediatorii școlari și cei sanitari provin din comunitățile aflate în dificultate, în cazul nostru, din comunitățile de romi. Faptul că rolurile pe care urmează să le îndeplinească sunt fundamentate științific, fiind strâns legate de cunoașterea unor tehnici de comunicare, de elemente de psihologie și medicină generală, sociologie și drept, face ca dimensiunea practică a intervenției să nu fie în concordanță cu finalitățile specifice unui palier educațional universitar. Cu alte cuvinte, grupurile dezavantajate și intervenția asupra acestor grupuri trebuie orientate tot științific, lucru aparent imposibil în condițiile în care specializarea nu există. A nu se uita ca indiferent de apartenența culturală a unui grup sau de felul cum se raportează la o finalitate socială, ei au, înainte de toate, o structură psihică umană. Ca atare și pentru ei funcționează tehnicile caracteristice intervenției. Fără a minimaliza importanța dimensiunii culturale, considerăm că implementarea politicilor sociale în comunitățile de romi este deficitară, așa cum am spus și anterior, din cauza nespecializării adecvate.

Concluzii

Am susținut în acest articol, importanța interrelaționării dintre politicile sociale, din perspectivă reactivă, cu palierul implementării în corelație directă cu practicianul, valorile și principiile considerate vector în intervenție. La nivelul corpului teoretic al politicilor sociale, acest tip de interrelaționare este dificil de identificat, cei mai mulți dintre cei care se află implicați în formularea acestor politici având informații disparate despre atribuțiile profesioniștilor activi în dimensiunea intervenției. Cu toate că, în ultima vreme, se promovează

Întărirea contextului informațional care fundamentează promovarea unor politici coerente în implementare, totuși lipsa acută de resursă umană specializată în organizațiile responsabile în maximizarea impactului politicilor, se interpune în calea procesului implementării. În ceea ce privește identificarea unor soluții necesare facilitării, promovăm corelarea finalităților educaționale cu nevoile organizațiilor implicate. Perpetua descentralizare a sistemului public nu face decât să îngreuneze accesul specialiștilor în structurile responsabile cu implementarea. Nu avem pretenția de a identifica noi soluții, ci de a evidenția incapacitatea actuală a sistemului de a pune accent pe calitatea profesioniștilor și nu pe numărul necesar de oameni angajați în distribuirea bunășării, prin intermediul politicilor sociale pentru romi. În lipsa unor studii relevante în problematica eficienței resursei umane implicate, prin extensie făcând trimitere la tehnicile, valorile și principiile necesare unui bun profesionist, vom continua reliefarea discrepanței dintre teoria politicilor sociale și implementarea lor. Dacă nu subliniem și nu promovăm tehnicile specifice de intervenție în asistență socială, precum centrarea pe sarcini, rezolvarea de probleme, etc., vom rămâne tributari unei evoluții „vâscoase” în domeniul asistenței sociale, ca instrument fundamental în procesul integrării. Din nefericire, retribuirea celor implicați în oferta de măsuri active, conforme cu politicile sociale, este, în acest moment, un impas fundamental în procesul de atragere a resursei umane în domeniul asistențial. Implicarea unor numeroase sisteme, precum cel juridic, economic, financiar, în formularea unor soluții viabile pentru grupurile vulnerabile sunt, de asemenea, piedici, bine știut fiind faptul că ele, la rândul lor, sunt supuse unor evaluări negative. Practicianul relaționează cu toate aceste sisteme în cazuistică, situație în care obiectivele propuse în planurile de intervenție necesare implementării soluțiilor identificate, vor fi afectate.

În final, atragem atenția asupra impactului pe care îl au toate sistemele și subsistemele socialului în elaborarea unor demersuri de implementare coerente. Raportul dintre serviciu social, prestație socială, valori și tipologia vulnerabilității în abordarea grupurilor defavorizate, sunt direct influențate de coeziunea sistemelor mai sus menționate.

Note

1 Beneficiar al Proiectului "Construcția și implementarea unui program doctoral inovator interdisciplinar cu privire la problematica romilor" cofinanțat de UE prin Fondul Social European, Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.

2 Mihuț și Lauritzen, 1999.

3 Zamfir 1998.

4 Barker 2004.

5 Proiectul FemRom, coordonat de Asociația Femeilor Țigănci Pentru Copiii Noștri din Timișoara, vizează accesul femeilor rome pe piața muncii. <http://www.femrom.ro/>.

6 Krogsrud Miley, Michael O'Melia și Brenda Dubois 2006.

7 Lee și Greene 1999.

8 Krogsrud Miley, O'Melia și Dubois 2006.

9 Dubois și Miley 2002.

10 Zamfir 1999.

11 Tillich 1962.

12 Biestek 1957.

- 13 Loewenberg, Dolgoff și Harrington 2000.
- 14 Krogsrud Miley, O'Melia și Dubois 2006.
- 15 Neamțu 2004.
- 16 Krogsrud Miley, O'Melia și Dubois 2006.
- 17 Lallement 2002.
- 18 Raymond Boudon 1997.
- 19 Cojocaru 2004.
- 20 Bourdieu 1979.
- 21 Cojocaru 2004.
- 22 Krogsrud Miley, O'Melia și Dubois 2006.

Bibliografie

- Barker, Robert L. 2004. *The Social Work Dictionary*. Washington: NASW Press.
- Biestek, Felix Paul. 1957. *The casework relationship*. Chicago: Loyola University Press.
- Bordieu, Pierre. 1979. *La distinction*. Paris: Les Editions de Minuit.
- Boudon, Raymond. 1997. *Tratat de Sociologie*. București: Humanitas.
- Cojocaru, Stefan. 2004. Vulnerabilitate socială și intervenție. În *Tratat de asistență socială*, George Neamțu ed., pp. 533-546. Iași: Polirom.
- DuBois, Brenda și Karla Krogsrud Miley. 2002. *Social Work: An Empowering Profession*. London: Pearson.
- Krogsrud Miley, Karla, Michael O'Melia și Brenda DuBois. 2006. *Practica asistenței sociale: abordarea participativă*. Iași: Polirom.
- Lallement, Michel. 2002. *Istoria ideilor sociologice*. București: Antet.
- Lee, Mo-Yee; Gilbert J. Greene. 1999. A Social Constructivist Framework for Integrating Cross-Cultural Issues in Teaching Clinical Social Work. *Journal of Social Work Education*, 35(1): 21-37.
- Loewenberg, Frank, Ralph Dolgoff și Donna Harrington. 2000. *Ethical decisions for social work practice*. Itacka: Peacock.
- Neamtu, George, ed. 2004. *Tratat de asistență socială*. Iași: Polirom.
- Tillich, Paul. 1962. The philosophy of social work. *Social Service Review* 36 (1): 13-16.
- Zamfir, Cătălin și Lazăr Vlăsceanu, eds. 1998. *Dicționar de sociologie*. București: Babeș.
- Zamfir, Cătălin, Pavel Abraham și Adrian-Nicolae Dan. 1999. *Politici sociale în România: 1990-1998*. București: Expert.